

ลักษณะการดำเนินงานขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

2.1 วัตถุประสงค์ขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรเป็นรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า อ.ต.ก. สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ 101 ถนนพหลโยธิน บางเขน กรุงเทพฯ ดำเนินงานครอบคลุมไปทั่วราชอาณาจักรไทย มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานดังนี้

1. จัดตั้งตลาดเพื่อให้เป็นแหล่งกลางในการซื้อขายผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกรในราคาที่เป็นธรรมแก่เกษตรกร
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรส่งผลิตผลเกษตรกรรม และสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนของเกษตรกรมาจำหน่ายโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง
3. ซื้อและจัดให้มีการซื้อผลิตผลเกษตรกรรมและสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนของเกษตรกร เครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นเพื่อจำหน่ายในราคาอันสมควร
4. ดำเนินงานพยุงราคาผลิตผลเกษตรกรรม
5. ช่วยเหลือเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในการผลิต การจำหน่าย การตลาด การเก็บรักษา และการขนส่ง ซึ่งผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกร
6. ดำเนินการหรือส่งเสริมให้สถาบันเกษตรกรดำเนินการค้า ขนส่ง และรับฝากซึ่งผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกร ปัจจุบันในการผลิต วัสดุการเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร หรือเครื่องอุปโภคและบริโภคอันจำเป็นแก่เกษตรกร
7. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานและการผลิต ผลิตผลเกษตรกรรม ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

8. คำเนิการในฐานะตัวแทนของรัฐบาลและกระทรวง ทบวง กรม เพื่อจัดหายจจัยในการผลิตและเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นจำเป็นจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคาอันสมควร

9. คำเนิการจัดซื้อเครื่องจักรเครื่องมือให้แกส่วนราชการ

10. รวมมือกับบริษัทสิ่งไทยเกรน จำกัด ซื้อขายเครื่องจักรอุปกรณ์หรือสินค้าเกษตรกรรมกับต่างประเทศ

2.2 อำนาจในการดำเนินงานของ อ.ต.ก.

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร พ.ศ. 2517 กำหนดให้ อ.ต.ก. มีทุนคำเนิการเป็นจำนวนหนึ่งพันล้านบาท โดยรัฐบาลจ่ายทุนเพิ่มเติมให้ 50 ล้านบาท และจะจ่ายเพิ่มเติมเป็นคราว ๆ ตามจำนวนที่รัฐบาลพิจารณาเห็นสมควร และกำหนดให้ อ.ต.ก. มีอำนาจคำเนิการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สร้าง ซื้อ จัดหา จำหน่าย ให้ยืม เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ จำนอง รับ จำนอง และเปลี่ยน โอน รับโอน ถือกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง มีทรัพย์สิน หรือคำเนิงานเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ หรือรับเงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้
2. กู้ ใ้กู้ ยืม ให้ยืมเงิน หรือจ่ายเงินล่วงหน้า โดยมีหลักประกัน ควบคุมคด หรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แกกิจการของ อ.ต.ก.
3. ร่วมการงานหรือสมทบกับบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แกกิจการของ อ.ต.ก. รวมทั้งเข้าเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบของหุ้นส่วนจำกัด หรือถือหุ้นในบริษัท จำกัด หรือนิติบุคคลใด ๆ โดยอนุมัติรัฐมนตรี
4. เป็นสาขา ตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง ๆ หรือนายหน้าในกิจการของ เกษตรกร และสถาบันเกษตรกร หรือในกิจการต่าง ๆ ของเอกชน หรือนิติบุคคลใดทั้งภายในและนอกราชอาณาจักรทั้งนี้เพื่อประโยชน์แกกิจการของ อ.ต.ก.

5. ซื้อและขายผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมเพื่อขยุงราคาหรือรักษาระดับราคาตามที่คณะกรรมการกำหนด
6. ตั้งตัวแทนกระทำการแทน อ.ต.ก. ภายในและภายนอกราชอาณาจักร
7. จัดให้มีและดำเนินกิจการท่าเรือ การขนส่ง คลังสินค้า ยุ้ง ฉาง หอ่งเย็น โรงงานแปรรูป โรงงานคัดขนาด มาตรฐานและคุณภาพ และโรงงานบรรจุหีบห่อ สินค้าเกษตรกรรม ตามความต้องการของตลาด ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินงานของ อ.ต.ก.
8. ส่งผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมออกนอกราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย
9. สั่งเข้าในราชอาณาจักรซึ่งปัจจัยในการผลิตวัสดุการเกษตร เครื่องมือ เครื่องใช้ในการเกษตร เครื่องอุปโภคและบริโภคอันจำเป็นแก่เกษตรกร
10. กระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ อ.ต.ก.

2.3 วิธีการดำเนินงานของ อ.ต.ก.

งานของ อ.ต.ก. แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. งานค้าขายของ อ.ต.ก. เอง งานประเภทนี้ อ.ต.ก. ต้องใช้ทุนของตนเอง หรือหากจะทำการกู้ยืมเงินก็ต้องดำเนินการหาแหล่งเงินทุนเอง พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรกำหนดให้ อ.ต.ก. มีทุนดำเนินการหนึ่งพันล้านบาท โดยรัฐบาลจ่ายทุนประเดิมให้ 50 ล้านบาท และจะจ่ายเพิ่มให้อีกเป็นคราว ๆ ในจำนวนที่เห็นสมควร งานค้าขายของ อ.ต.ก. นี้เกิดขึ้นโดยกองเจ้าของเรื่องเป็นผู้จัดทำแผนงานการค้าสิ่งต่าง ๆ ในขอความช่วยเหลือขอขอบของตนเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหาร อ.ต.ก.

แผนงานจะประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. ระยะเวลาดำเนินงาน จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการ
2. เป้าหมายในการดำเนินงาน เช่น เป้าหมายในการรวบรวมข่าวโศก
เป้าหมายในการขายภายในประเทศ ขายนอกประเทศ หรือขายให้กองทุนอาหารสัตว์ตาม
โครงการร่วมกับ กองอำนวยการรักษาความปลอดภัยกลาง เป็นต้น เป้าหมายเหล่านี้จะ
เป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบจำนวนทุนดำเนินงานที่ต้องใช้ด้วย
3. วิธีดำเนินงานจะกำหนด
 - สถานที่ตั้งหน่วยรับซื้อพื้นที่ในเขตที่จะรับซื้อ
 - เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการรับซื้อ (ส่วนมากจะเป็นเจ้าหน้าที่สังกัด
กองเจ้าของเรื่อง) ระบุจำนวน
 - การซื้อ ส่วนมากจะซื้อเป็นเงินสด ซึ่งจะระบุว่าจะรับซื้อใน
ราคาอย่างไร รวมค่าขนส่งถึงสถานที่เก็บสินค้าหรือไม่ ซื้อแบบ
บรรจุกระสอบ คัดเกรดสินค้า หรือซื้อแบบคละกัน เป็นต้น
 - การรับสินค้าที่ซื้อจะระบุว่า สินค้าที่จะรับซื้อต้องอยู่ในสภาพอย่างไร
มีการบรรจุหีบห่ออย่างไร จะรับสินค้าที่ซื้อ ณ จุดไหน
 - การขนส่งสินค้า จะระบุว่าเป็นหน้าที่ของ อ.ต.ท. หรือ ของผู้ขาย
 - การจ่ายเงิน จะระบุว่าจะจ่ายอย่างไร ให้ผู้ขายชำระใดเป็น
หลักฐานมาขอรับเงิน เช่น ใบเสนอขายสินค้าซึ่งระบุรายการอนุมัติ
ซื้อและรับมอบสินค้า ใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายสินค้าหรือบริการให้
แก่ อ.ต.ท. จะหักหนี้สินก่อนแล้วจ่ายค่าสินค้าให้ โดยเช็คขีดคร่อม
เท่าจำนวนเงินค่าขายสินค้าหักหนี้สิน เป็นต้น
4. ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่
 - ผลประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ เช่น คาดว่าจะทำให้เกิดอำนาจ
ต่อรองพอคานกลางจะไม่สามารถถกดราคาสินค้าของเกษตรกรได้

- ผลของการดำเนินงานของ อ.ต.ก. เช่น ค่าเช่าจะได้อะไรจากการดำเนินงานนี้และจะนำกำไรที่ได้สะสมไว้ดำเนินงานช่วยเหลือเกษตรกรอีกตามฤดูกาลของพืชผลทางเกษตรต่าง ๆ

เมื่อคณะกรรมการบริหารงานของ อ.ต.ก. พิจารณาและลงมติอนุมัติเห็นชอบกับแผนงานของโครงการใด กองเจ้าของเรื่องก็จะเริ่มดำเนินงานตามแผนที่ได้รับอนุมัติ โดยใช้เงินทุนของ อ.ต.ก. หากเงินทุนมีไม่พอ อ.ต.ก. จะทำแผนงานเสนอต่อกระทรวงฯ เพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อจัดหาเงินให้ดำเนินการ ซึ่งอาจได้จากเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรในรูปเงินกู้ หรืออาจให้กู้ยืมเงินจากธนาคารโดยให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ค้ำประกัน

ข. งานโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล งานประเภทนี้ยึดหยุ่นตามความเหมาะสมของสภาวะทางเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการพยุงราคาข้าวเปลือก โครงการพยุงราคาข้าวโพด โครงการพยุงราคาฝ้าย เป็นต้น เมื่อรัฐบาลมีนโยบายจะช่วยเหลือเกษตรกรโดยผ่านทาง อ.ต.ก. คณะรัฐมนตรีจะมีมติที่ประชุมกำหนดแผนการดำเนินงาน วงเงิน และแหล่งเงินทุนซึ่งมักจะได้อีก กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร รวมทั้ง กำหนดระยะเวลาดำเนินการด้วย

ดังนั้น หาก อ.ต.ก. ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการโครงการใดของรัฐบาลแล้วก็จะต้องทำการติดต่อทำสัญญากู้เงิน ในจำนวนและแหล่งเงินทุนตามมติของคณะรัฐมนตรี โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ค้ำประกัน

เมื่อ อ.ต.ก. ได้รับอนุมัติให้ดำเนินงานโครงการใดแล้ว ไม่ว่าโครงการนั้นจะเป็นไปตามนโยบายของ อ.ต.ก. เองหรือของรัฐบาล กองเจ้าของเรื่อง จะรับเรื่องไปดำเนินการโดย

1. ดำเนินการเพื่อให้มีข้อบังคับ อ.ต.ก. ว่าด้วยระเบียบการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งจะกำหนดวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของแต่ละโครงการ ประจำแต่ละโครงการ

2. คำเนินการเพื่อให้มีคณะกรรมการรับซื้อฯ คณะกรรมการรับซื้อ
ของ อ.ต.ก. มี 2 ลักษณะ คือ

- คณะกรรมการรับซื้อที่กองเจ้าของเรื่องเป็นผู้เสนอชื่อให้ผู้
อำนวยการองค์การตลาดฯ พิจารณานุมัติคณะกรรมการรับซื้อชุดนี้จึงประกอบด้วย เจ้าหน้าที่
ของ อ.ต.ก. ทั้งหมด

- คณะกรรมการรับซื้อ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สังกัดหน่วย
อื่นที่มีใช้ อ.ต.ก. เข้าร่วมเป็นกรรมการรับซื้อด้วย กล่าวคือ ในบางครั้งขอยกการรับ
ซื้อกว้างขวางคลุมไปทั่วประเทศ และมีความจำเป็นต้องระดมกำลังรับซื้อสินค้าจากเกษตรกร
ในเวลาใดเลย หรือพร้อม ๆ กัน เจ้าหน้าที่ อ.ต.ก. มีไม่เพียงพอที่จะแต่งตั้งให้เป็น
กรรมการรับซื้อกระจายออกทำการรับซื้อทั่วประเทศได้ ต้องใช้วิธีส่งตัวแทนจาก อ.ต.ก.
ไปเป็นกรรมการร่วมสังเกตการณ์ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยรับซื้อกับ อ.ต.ก.
ประจำจังหวัดละหนึ่งคน และขอความช่วยเหลือไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ทำการแต่งตั้ง
คณะกรรมการพิจารณาการรับซื้อสินค้าจากเกษตรกร ดังนี้

- คณะกรรมการประจำจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการ
จังหวัด เป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด พัฒนาการจังหวัด
สหกรณ์จังหวัด สหกรณ์จังหวัด และผู้แทนจาก อ.ต.ก. เป็นกรรมการ คณะกรรมการชุดนี้
จะมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการรับซื้อสินค้าตามโครงการที่ระบุไว้ในเขตจังหวัดของตน
ทำการประสานงานกับของโครงการ ประสานงานกับธนาคารและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งพิจารณากำหนดสถานที่ตั้งหน่วยรับซื้อในเขตจังหวัดของตน

อ.ต.ก. ได้กำหนดค่าตอบแทนให้คณะกรรมการชุดนี้ในรูปของ
ค่าเบี้ยประชุม ในอัตราเหมาจ่ายเดือนละ 150.- บาท สำหรับประธานกรรมการ และ
เดือนละ 100.- บาท สำหรับกรรมการอื่น ๆ แต่ละท่าน

- คณะกรรมการประจำอำเภอ แต่งตั้งโดยคณะกรรมการประจำ
จังหวัด คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธานกรรมการ ปลัดอำเภอ
พัฒนาการอำเภอ สหกรณ์อำเภอ และผู้มีความชำนาญในการแยกแยะสินค้าอีกไม่เกิน 2 คน

เป็นกรรมการ มีเกษตรกรอำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้ช่วยเกษตรกรอำเภอเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ กรรมการชุดนี้มีหน้าที่ติดต่อซื้อขาย คกลงซื้อขายในเรื่องจำนวน ประเภท หรือเกรดของสินค้า ซึ่งจะบ่งชี้ถึงราคาที่ได้รับซื้อตามประกาศของ อ.ค.ก.

อ.ค.ก. กำหนดให้ค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการชุดนี้ ในรูปของค่าใช้จ่ายในการรับซื้อค่อน้ำหนักของสินค้าที่รับซื้อ เช่น กรณีการรับซื้อของโครงการข้าวเปลือกพุงราคา กำหนดอัตราค่าใช้จ่ายนี้ไว้จำนวน 10.- บาท ต่อข้าว 1 ตัน

- ผู้นำเกษตรกร เพื่อให้การดำเนินงานรับซื้อของ อ.ค.ก. เป็นไปโดยรวดเร็ว และช่วยเหลือเกษตรกรได้ทั่วถึง จึงมีการกำหนดให้คณะกรรมการประจำอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งผู้นำเกษตรกรในระดับตำบล หรือหมู่บ้านใหญ่ ๆ ได้ตามความเหมาะสม ผู้นำเกษตรกรนี้จะทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการรับซื้อกับเกษตรกร รับรองสินค้าที่เกษตรกรนำมาขายว่าเป็นผลิตภัณฑ์ทางเกษตรของเกษตรกรจริง และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการรับซื้อ

อ.ค.ก. กำหนดให้ค่าตอบแทนแก่ผู้นำเกษตรกรเป็นอัตราค่อน้ำหนักของสินค้า เช่น กรณีการรับซื้อข้าวเปลือกของโครงการพุงราคาข้าวเปลือก กำหนดอัตราค่าตอบแทนไว้ 5.- บาท ต่อข้าว 1 ตัน เป็นต้น

3. เมื่อมีกรรมการรับซื้อแล้ว กองผู้รับผิดชอบโครงการในฝ่ายจัดซื้อก็จะพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณรับซื้อประจำจังหวัด ให้หน่วยรับซื้อซึ่งกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ตามที่กรรมการรับซื้อเห็นสมควรตั้งเป็นหน่วยรับซื้อ โดยอาศัยสถิติจำนวนพื้นที่ปลูกพืชและเก็บเกี่ยวได้ประมาณสามปี เป็นเกณฑ์ช่วยในการพิจารณา เมื่อได้ตัวเลขจำนวนเงินที่จัดสรรให้แก่แต่ละฝ่ายรับซื้อแล้ว จะแจ้งให้กองบัญชีทราบและแจ้งให้กองการเงินโอนเงินจากบัญชีเงินฝากต่าง ๆ ไปยังบัญชีเงินฝาก ธนาคารสาขาประจำจังหวัด ประจำอำเภอ ที่สะดวกต่อการติดต่อเบิกจ่ายให้กับเกษตรกรที่นำพืชผลมาขาย และให้อำนาจแก่กรรมการรับซื้อในการส่งจ่ายเงินที่โอนไปนั้น

4. เมื่อได้รับโอนเงินแล้ว กรรมการรับซื้อจะทำการรับซื้อสินค้าตามชนิดและราคาที อ.ต.ก. ประกาศไว้ การจ่ายเงินค่าสินค้าจะจ่ายเป็นเช็คหรือส่งจ่ายในแบบฟอร์มใบเสนอขายสินค้าจากเกษตรกร (หาก อ.ต.ก. ได้ทำความตกลงกับธนาคาร) ให้เกษตรกรผู้ขายนำไปรับเงินค่าสินค้าจากธนาคารได้

ส่วนการเก็บสินค้าที่ซื้อมานั้น บางครั้งฝากเก็บในยุ้ง ฉาง หรือคลังสินค้าของกรมส่งเสริมสหกรณ์ บางครั้งต้องเช่ายุ้ง ฉาง หรือโกดังของเอกชนเก็บสินค้า โดยระบุในสัญญาเช่า ให้เจ้าของยุ้ง ฉาง โกดังรับผิดชอบในสินค้าที่เก็บในยุ้ง ฉาง หรือโกดัง ของตน

5. กรณีสินค้าที่จะต้องแปรสภาพ เช่น ข้าวเปลือก หรือฝ้ายเมล็ด อ.ต.ก. จะทำสัญญาแปรสภาพจากสินค้าที่ฝากเก็บกับผู้รับฝากให้ส่งเป็นสินค้าที่ได้แปรสภาพแล้ว เป็นจำนวนอัตราตายตัวตามชนิดของสินค้านั้น ๆ เมื่อได้รับแจ้งว่ามีความต้องการข้าวสารหรือฝ้ายเม็บบ่ง กองผู้รับผิดชอบโครงการก็จะออกคำสั่งแปรสภาพสินค้าดังกล่าว โดยกำหนดชนิดของสินค้าแปรสภาพให้ส่งตามจำนวน (ตามอัตราในสัญญาแปรสภาพ) กำหนดวันส่งของและสถานที่ส่งของ (สินค้าแปรสภาพ)

6. เมื่อส่งสินค้าใหญ่สั่งซื้อแล้ว จะต้องมีการติดตามเรียกเก็บเงิน

สำหรับกรณีโครงการพุงราคาข้าวเปลือกปี 2522, 2523 กระทรวงเกษตร ได้จัดตั้งหน่วยงานควบคุม งานโครงการพุงราคาข้าวเปลือก เรียกว่า "ศูนย์พุงราคาข้าว" โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรฯ เป็นประธานกรรมการศูนย์ฯ มีตัวแทนจากกระทรวงพาณิชย์ มีผู้อำนวยการ อ.ต.ก. เป็นผู้อำนวยการศูนย์ และมีหน่วยงาน 2 หน่วยงานช่วยดำเนินงานให้ศูนย์พุงราคาข้าว คือ

1. อ.ต.ก. เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับซื้อ
2. กระทรวงพาณิชย์โดยองค์การคลังสินค้า ทำหน้าที่ขายทั้งภายใน

และภายนอกประเทศ

ตั้งนั้นเมื่อ อ.ศ.ก. ส่งข่าวสารให้องค์การคลังสินค้า จึงยังไม่ถือว่า
ขายสินค้าแล้ว แต่ถือเป็นการฝากขายจนกว่าจะขายข่าวสารได้จริง เมื่อองค์การคลัง
สินค้าขายข่าวสารให้ อ.ศ.ก. ได้แล้ว จะนำเงิน ส่งคืนกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรโดย
มีคองฆาน อ.ศ.ก.